

УДК 94(477.82):614.841+271.3

DOI: 10.30840/2413-7065.3(84).2022.263014

ЛУЦЬКА ПОЖЕЖА 1617 РОКУ: СПРОБА РЕКОНСТРУКЦІЇ ПОДІЇ ТА ЇЇ РОЛЬ У РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНИХ ВІДНОСИН У МІСТІ (1620–1630 РР.)

Михайло ДОВБИЩЕНКОorcid.org/0000-0001-9426-0652

доктор історичних наук, доцент,

старший науковий співробітник відділу історичних пам'яток НДІУ

Анотація. Стаття присвячена пожежі в Луцьку, що сталась у ніч з 21 на 22 березня 1617 р. Автор встановив час і ймовірну причину пожежі, визначив масштаби стихійного лиха та окреслив межі його поширення. Зазначається, що вогнем була знищена або серйозно пошкоджена частина міських кварталів і вулиць над річкою Стир разом із Ринком, двома унійними церквами, «руським» шпиталем, вірменською церквою та католицьким костелом. Висловлено припущення, що вогонь зупинили мури Окольного замку, який, разом із Вишнім замком, суттєво не постраждав від стихії.

Встановлено, що мешканці Луцька в умовах поширення вогню докладали зусиль для порятунку приватного та церковного майна. Зокрема, їхніми зусиллями було врятовано дзвони, ікони, церковне начиння та інше майно Покровської та Миколаївської церков. Водночас документи засвідчують факти мародерства, які скоювали жовнірські пахолки й окремі мешканці Луцька на Ринку та в інших районах міста в умовах хаосу, котрий викликала пожежа.

Зазначено, що пожежа завдала великих збитків міській економіці; щоб подолати наслідки стихійного лиха, король Сигізмунд III надав Луцьку низку економічних пільг. Також автор статті стверджує, що пожежа 1617 р. дезорганізувала послаблену Унійну церкву, яка мала обмежений вплив на мешканців міста (як міщан, так і шляхту) й виявилася нездатною швидко відновити знищену інфраструктуру під її юрисдикцією. Це створило передумови для поступового переходу земельних ділянок зі знищеними вогнем об'єктами до рук православних та римо-католиків. У результаті на місці згорілого шпиталю було зведено Хрестовоздвиженську церкву, при якій організувалося православне братство, вплив котрого поширився далеко за межі Луцька. Ділянка, де стояла знищена пожежею Миколаївська церква, з часом перейшла у володіння римо-католиків, які на місці унійного храму звели монастир оо. боніфратрів, який став широко відомий своєю доброчинністю.

Ключові слова: Луцьк; стихійне лихо; пожежа; повсякдення; Унійна церква; Православна церква; Католицька церква.

LUTSK FIRE IN 1617: AN ATTEMPT TO RECONSTRUCT THE EVENT AND ITS ROLE IN THE DEVELOPMENT OF RELIGIOUS RELATIONS IN THE CITY (1620s – 1630s)

Mykhailo DOVBYSHCENKO

Doctor of Historical Sciences, associate professor,

senior research fellow of the Historical Sites Department of RIUS

Автор висловлює щире подяку заслуженому працівнику культури України, завідувачці музею історії Луцького братства Бірюліній О. А. за допомогу у написанні статті.

© Довбищенко М.

Annotation. *The article deals with the fire in Lutsk, which occurred on the night of March 21–22, 1617. The author established the time and probable cause of the fire, determined the scale of the natural disaster and outlined the limits of its spread. It is noted that part of the city blocks and streets above the Styr River were destroyed or seriously damaged by the fire, along with the Market Square, two Union churches, the «Russian» hospital, the Armenian Church and the Catholic Church. It is assumed that the fire was stopped by the walls of the Okolny Castle, which, together with the Upper Castle, was not significantly affected by the fire.*

It was established that the residents of Lutsk, in the conditions of the spread of the fire, made efforts to save private and church property. In particular, their efforts saved the bells, icons, church utensils and other property of the Intercession and St. Nicholas Churches. At the same time, the documents attest to the facts of looting committed by army squires and individual residents of Lutsk on the Market Square and in other areas of the city in the conditions of chaos caused by the fire.

It was noted that the fire caused great damage to the city economy; to overcome the consequences of the natural disaster, King Sigismund III granted a number of economic benefits. The author of the article also claims that the fire in 1617 disorganized the weakened Union Church, which had limited influence on the city residents (both burghers and nobility) and was unable to quickly restore the destroyed infrastructure under its jurisdiction. This situation created the prerequisites for the gradual transfer of land plots with objects destroyed by the fire to the hands of Orthodox and Roman Catholics. As a result, the Church of the Ascension of the Cross was built on the site of the burnt hospital, where the Orthodox brotherhood was organized, the influence of which spread far beyond the borders of Lutsk. The area where the St. Nicholas Church, destroyed by the fire, stood over time became the property of the Roman Catholics, who built a monastery on the site of the Union Church of Fatebenefratelli, which became widely known for its charity.

Key words: *Lutsk; natural disaster; fire; everyday life; Union Church; Orthodox Church; Catholic Church.*

Стихійні лиха здавна відігравали важливу роль в історії Європи та людства загалом. Вони руйнували міста й призводили до занепаду держави, але водночас створювали передумови для відродження країн у нових економічних, соціальних і культурних реаліях. Так, на думку низки сучасних дослідників, саме стихійні лиха (землетрус та виверження вулкану) стали ключовою причиною занепаду й загибелі Мінойської цивілізації на о. Крит [3, с. 45]; так само катастрофічна пожежа Рима за імператора Нерона призвела до подальшої глобальної перебудови цього античного мегаполіса [9, с. 282–286]. Впливали стихійні лиха також на економіку та соціальні відносини. Так, малий льодовиковий період пізньої античності й раннього

середньовіччя став важливим чинником занепаду Римської імперії, а перманентні повені в середньовічних Нідерландах сприяли формуванню унікальної економічної та соціальної системи цієї країни, волею природних обставин покликаної протистояти наступу моря. Стихійні лиха створювали передумови для відродження зруйнованих міст у нових архітектурних формах. Наприклад, трагічні події київської пожежі 1811 р. призвели до величезних втрат матеріальних і культурних цінностей, утім необхідність ґрунтовно відбудувати місто відчинила двері для його відновлення в стилі класицизму [6, с. 175].

Отже, вивчати стихійні лиха важливо, аби з'ясувати їхній вплив на розвиток суспільства. Крім фактичних даних

про матеріальні й культурні втрати, пов'язані зі стихією, згадані дослідження дають можливість відкрити додаткові чинники, які прискорювали зміни в соціально-економічному та культурному житті суспільства. В контексті викладеного завданням цієї статті є спроба реконструювати події, пов'язані з пожежею Луцька 1617 р., а також її наслідки як для економічного, так і для культурного життя міста.

В науковій літературі пожежа в Луцьку 1617 р. епізодично згадується у зв'язку зі спустошенням, до якого вона призвела. При цьому не завжди достовірно подається інформація як про причини, так і про дату стихійного лиха. Так, у колективному дослідженні, присвяченому історії втрачених християнських храмів Луцька, помилково зазначається, що пожежу спричинив татарський набіг [9, с. 20]. У цьому самому дослідженні, в статті про церкву св. Лазаря, згадана подія помилково датується 1619 р. [9, с. 23]. Науковий авторитет зазначених науковців є високим, тому автор цієї статті у власній монографії теж пов'язував пожежу в Луцьку саме з татарським нападом [4, с. 695]. У наукових розвідках інших науковців (Т. Стецького [13, с. 90], Л. Маслової [7, с. 18]) є лише короткі згадки про цю подію. Проте загальних розвідок щодо причин, перебігу й наслідків луцької пожежі 1617 р. поки немає. Документи, які ми виявили, дають можливість значною мірою розв'язати цю наукову проблему.

Причина, перебіг та наслідки луцької пожежі 1617 р.

В луцьких актових книгах містяться документи, які дають можливість у головних рисах простежити події трагедії

в Луцьку, викликані спустошливою пожежею 1617 р. Важливу інформацію щодо цього дає справа про привласнення речей, яку порушили в Луцькому гродському суді місцеві євреї. З неї довідуємося, що пожежа сталась у ніч з 21 на 22 березня 1617 р. з вини луцького міщанина Якуба Козицького [11, ф. 25, оп. 1, спр. 106, арк. 370]. Детальніших відомостей не знаходимо, але можна з великою часткою ймовірності припустити, що сталося це через необережне поводження з вогнем. Якщо двір цього міщанина був розміщений у південній або південно-західній частині міста ближче до річки Стир, стає зрозумілим напрямком поширення вогню. Як впливає зі справи, на першому етапі пожежі міщани кинулися рятувати майно, заховане в крамницях на Ринку, й переправляти його дорогою над річкою Глушець до замку; документи засвідчують і намагання вірян Покровської церкви врятувати образи, свічки та інші речі, винесені й переправлені до церкви св. Михаїла на протилежному березі річки Глушець – притоки Стиру [11, ф. 25, оп. 1, спр. 106, арк. 370 зв.–371 зв.]. Ця інформація також підтверджує припущення, що вогонь просувався від річки Стир до річки Глушець і Окольного замку.

Стихія, що розігралась у Луцьку в ніч з 21 на 22 березня 1617 р., призвела до численних матеріальних втрат у місті. Зокрема, згорів Ринок разом із крамницями й товарами торговців; також було знищене інше майно міщан ратушної юрисдикції, що стало головною причиною зубожіння міста [2, с. 133]. Вогонь завдав великої шкоди культовим спорудам Луцька та майну, яке їм належало. Так, пожежа зруйнувала щонайменше дві церкви східного обряду

(унійні) – Покровську та св. Миколая [8, с. 174–175], а також «руський» шпиталь, який «до кгрунту згорель» [1, с. 49; 9, с. 20]. Окрім того, за свідченням луцького правника й адвоката Андрія Дахновича, пожежа повністю або частково знищила муровану вірменську церкву св. Стефана, де «на прох погорило» його майно, зокрема цінності та документи, передані на зберігання [11, ф. 25, оп. 1, спр. 106, арк. 397–397 зв.]. Він же засвідчив, що під час пожежі постраждали луцькі костели, але які саме – не уточнив. Припускаємо, що серед них мали бути костел св. Якуба та приписана до нього каплиця Св. Духа, які розміщувалися поруч із церквою св. Стефана [9, с. 20].

Доступні на сьогодні документи дають змогу гіпотетично окреслити масштаби стихійного лиха, яке спіткало місто в ніч з 21 на 22 березня 1617 р. Слід нагадати, що тодішній Луцьк поділявся на три умовні райони: Вишній замок (існує досі), Окольний замок (район сучасної Замкової площі та Кафедральної вулиці до перетину з вулицею Братковського) та місто над Стиром (район сучасних вулиць Данила Галицького та Караїмської). Отже, пожежа сталася саме в місті над Стиром і найбільше пошкодила район у межах сучасних вулиць Кондзелевича, Руської, Галшки Гулевичівни, а також частково Данила Галицького та Братковського. Припускаємо, що вогонь був зупинений мурами Окольного замку й не поширився в його межах. У зв'язку з цим нагадаємо, що в травні – червні 1617 р. (невдовзі після свята Вознесіння) в Луцьку перебував королевич Владислав [12, с. 490]. Готуючись до походу на Москву, він гостював у палатах Луцького біскупа. Вважаємо, що тривале перебування

королевича в Окольному замку було б неможливим, якби замкову інфраструктуру критично пошкодила пожежа.

Луцька пожежа 1617 р. очима очевидців. Рятуння майна чи мародерство?

Про поведінку луцьких міщан і жителів міста інших станів під час пожежі 1617 р. ми поки не маємо повного уявлення. Документи, що були в нашому розпорядженні, свідчать, що населення Луцька в трагічну ніч з 21 на 22 березня намагалося рятувати свої матеріальні цінності та предмети церковного вжитку з тих храмів, на які насувався вогонь. Збереглися, наприклад, свідчення, що слуга князя Григорія Четвертинського Василій Шилневич був активним учасником порятунку церковного начиння з Покровської церкви незадовго до того, як її знищила пожежа. Про це він особисто свідчив у суді в контексті іншої справи. З цього приводу зазначав: «Кгда се запалило шол ратовати церкви Покровы святое. С которое кгда почала горѣти речи образы и свѣчи выбравши положили перед домом панее Яцковое. А кгда дом панее Яцковое почал горити далее с попом михайловским однесли есмо. А потом воз пришел и тые речи церковные на него склавши запровадили до церкви святого Михайла на Глушец» [11, ф. 25, оп. 1, спр. 106, арк. 371]. Про те, як міщани рятували церковне начиння та дзвони двох луцьких церков – Покровської (ринкової) й Миколаївської (на вулиці Замкова), згадується й у пізніших документах, зокрема в листі короля Сигізмунда III від 6 жовтня 1625 р. [8, с. 174–175].

Проте більше інформації збереглося саме про негативну сторону поведінки

частини жителів Луцька, а саме про факти мародерства в умовах хаосу під час нічної пожежі. Звичайно, таку інформацію слід сприймати з застереженням. Адже саме факти правопорушень потребували документального оформлення, тоді як приклади взаємодопомоги лучан та їхньої боротьби з вогняною стихією фіксувались як «фонова інформація» в контексті інших подій. Однак інформація про мародерство важлива, хоча ми не схильні приписувати подібну поведінку значній кількості мешканців міста.

Отже, інформацію про пограбування майна під час пожежі знаходимо в скарзі луцьких євреїв Менделя Іцхаковича, вдови Гитми, єврея Якуба та ін. Вони засвідчили, що вночі, коли горіло місто, бігли на ринок рятувати своє майно. Коли прибули на місце, побачили, що двері їхніх комор зламано та відкрито, а товари пограбовано. Збитки за завдані шкоди євреї оцінили на суму понад 2 тис. коп литовських грошей. У цьому злочині потерпілі звинуватили братів Яна й Адама Чуватів (котрих згадано як «...людей без служби в Луцку ся бавячих»), Миколая Чирку та слугу князя Григорія Четвертинського Василя Шилневича [11, ф. 25, оп. 1, спр. 106, арк. 370–370 зв.].

Звинувачені в мародерстві стали перед Луцьким гродським судом і дали свідчення з власною версією подій. Так, за свідченням Адама Чувата, він, разом з братом Яном, дізнавшись про пожежу, кинувся на ринок рятувати майно, яке там зберігалось. Прибувши на місце, вони в подальшому діяли за проханням пана Миколая Чирки (колишнього слуги єпископа Євгенія Єло-Малинського), котрий показав їм, які саме комори треба терміново відчиняти. Керуючись цими вказівками, брати відбили двері

вказаних комор і винесли речі, що там зберігалися. Потім, «кгда опановал вгонъ рынокъ» [11, ф. 25, оп. 1, спр. 106, арк. 370 зв.], вони евакуювали майно на берег річки Глушець. В умовах поширення пожежі Адам Чуват на деякий час покинув небезпечний район перевірити власне майно; повернувшись, він дізнався, що згадану скриню перенесли до Окольного замку і передали на зберігання до двору князя Григорія Четвертинського. Далі Адам Чуват стверджував: «И доведавшися же то жидовъская скрыня поведилом ѿ ней и тамем жидовку Кгитлю изъ сыномъ до двору завел и скрыню имъ ѿказал, которую ѿни взяли» [11, ф. 25, оп. 1, спр. 106, арк. 370 зв.]. При цьому з тексту не ясно, чи скриня на момент передачі власникам була з речами, чи вже порожня. Показання в суді Яна Чувата загалом підтверджують цю інформацію, уточнюючи, що врятовані речі було запаковано в скриню, яка належала євреям, та переправлено до Окольного замку по маршруту вздовж річки Глушець «аж до форты» [11, ф. 25, оп. 1, спр. 106, арк. 371]. Таким чином, інформація братів Чуватів фактично пояснює позов євреїв результатом непорозуміння: грабунку речей не було, навпаки, майно міщани рятували в небезпечних умовах; згодом, дізнавшись про господарів врятованої від вогню скрині, вони добровільно повернули її законним власникам.

Проте в показах інших свідків факти мародерства під час пожежі знайшли підтвердження. Так, у свідченні пана Мартина Колчицького (слуги пана Адама Чаплича) згадуються жовнірські пахолки, які напали на невідомого «хлопа» та відібрали в нього речі. Потім вони напали й на згаданого Яна Чувата

(що якраз повертався з замку), подерли його одяг і розсипали по землі заховані при ньому речі, причому кожен пахолок брав із них те, що хотів. При цьому самому панові Мартину Колчицькому, що був тоді з хлопцем Андрійком, довелося визнати: «Якож и я взял хустку рубковую а тотъ Андрейко шапку взяли есмо и потом есмо ся фрымарчили ям дал хустьку а он ми дал шапку и тую шапку готовем ѡтдати» [11, ф. 25, оп. 1, спр. 106, арк. 372]. Зухвалість поведінки нападників, які пограбували Яна Чувата, а також нерозсудливий вчинок пана Мартина Колчицького, що спокусився на чуже майно, пояснюються, очевидно, тим, що вони не сумнівалися: Чуват несе крадені речі. А отже, жертва нападу не ризикне подавати в суд на їхні дії. На користь цього може свідчити й фраза Яна Чувата, яку він начебто сказав нападникам після пограбування: «Пойдѣте, а доведу вас до скрыни, але вже в ней не машѣ ничего» [11, ф. 25, оп. 1, спр. 106, арк. 372].

Підозрілу поведінку жовнірських пахолоків під час луцької пожежі, котру можна розтлумачити як мародерство, засвідчила й інша особа, а саме слуга київського підстоля Филипа Єльця пан Миколай Гирка. Описуючи події ночі з 21 на 22 березня 1617 р., він, зокрема, зазначав: «...видель же жолнерские пахоликове ѡдны коморы ѡтбияли а другие с пулгаками стояли и речи с комор до коляс носили и на колясы клали на томъ ѡчима своими глядѣл» [11, ф. 25, оп. 1, спр. 106, арк. 372 зв.]. З цього свідчення випливає, що пахолки реалізовували свій задум з військовою логікою: було задіяно транспорт для вивезення майна та розставлено озброєну охорону для безпечної роботи осіб, які ламали двері та вилучали речі з комор. Наразі

нам невідомо, чим закінчилася справа за скаргою луцьких євреїв щодо незаконного привласнення їхнього майна. Відповідно ми не можемо робити висновки про причетність до згаданого злочину конкретних підозрюваних. Проте не підлягають сумніву факти мародерства з боку частини мешканців міста, що знайшло підтвердження у показах на суді свідків пожежі 1617 р.

Наслідки пожежі 1617 р. Зміни в церковній забудові міста та перерозподіл сфер впливу християнських конфесій Луцька у 1620–1630 рр.

Пожежа 1617 р. завдала великої шкоди економіці Луцька. Саме тому невдовзі після цієї стихії міський уряд звернувся до польського короля Сигізмунда III з проханням надати економічні пільги задля подолання її наслідків. Король задовольнив його прохання й листом від 18 жовтня 1617 р. дозволив луцькому магистрату продавати сіно, смолу та дьоготь для отримання додаткових прибутків в умовах зубожіння міщан [2, с. 133]. На жаль, детальнішої інформації про економічні втрати луцької міської громади розшукати поки що не вдалося.

Більше інформації маємо про вплив пожежі 1617 р. на перебіг суспільно-релігійних відносин у Луцьку протягом 1620–1630 рр. Отже, згадане стихійне лихо активізувало складні релігійні процеси в Луцьку, які давно назрівали в середовищі міщан і шляхтичів. Унійна церква, владики якої за 20 років після Берестейського собору не змогли створити для лучан привабливої перспективи релігійного майбутнього, мала обмежений вплив на вірних у цьому місті. Водночас під владою унійних єпископів

перебували майже всі храми східного обряду, крім невеликої церкви св. Дмитра в Окольному замку [4, с. 690–691]. Криза у стосунках унійних єпископів та їхньої пастви виявилася передусім у відмові міщан – парафіян Покровської та Миколаївської церков – відбудовувати свої храми, знищені пожежею. Владика Ієремія Почапівський навіть змушений був звернутися до королівського суду для розв'язання цього конфлікту [8, с. 174–175]. Подальші події показали, що церкву св. Миколая так і не було відбудовано, а Покровський храм згодом відновив православний єпископ Атанасій Пузина, який відібрав в уніатів землю, де вона раніше стояла.

Проте якщо позицію луцьких міщан, котрі бойкотували відновлення погорілих церков, можна вважати пасивним опором унійним єпископам, то для православної шляхти пожежа 1617 р. дала можливість оформити антиунійну опозицію на правовому рівні. Як уже зазначалося, вогнем було знищено «шпиталь старожитный» неподалік Глушецького мосту [10, с. 23]. Саме потреба його відновити й заснувати благочинну організацію, яка б узяла на себе місію його утримувати, була формальною підставою для заснування знаменитого Луцького братства, яке стало центром сильної та впливової православної опозиції унії не лише в Луцьку, але й на території Волинського воєводства [1, с. 49].

Пожежа 1617 р. також посилила позиції в Луцьку Католицької церкви за рахунок послаблення впливу уніатів. У зв'язку з цим слід зазначити, що в 1620-х роках у місті посилювалися позиції римо-католиків. Знаковою подією в цьому сенсі було заснування 1624 р. в Окольному замку кляштору черниць бригідок [4,

с. 788–789; 10, с. 47]. Водночас унаслідок складних відносин Луцького унійного владики Ієремії Почапівського з луцькими міщанами стало неможливим відновити знищену пожежею церкву св. Миколая. Руїни храму стояли пустою й були, зрештою, віддані в оренду під побудову корчми та господарських будівель. При цьому було порушено поховання на церковному цвинтарі, що викликало скандал і віддзеркалилось у судових актах [10, с. 19–20]. Неможливість відродити церкву й парафію, а також подальші суперечки, пов'язані з побудовою корчми, сприяли тому, що земля, на якій стояв Свято-Микільський храм, зрештою, перейшла до рук римо-католиків. На ній 1639 р. луцький канонік кс. Балтазар Тишка заснував монастир ченців-боніфратрів, при якому згодом звели костел св. Марії Магдалини [5, с. 220–227; 10, с. 54–56].

Висновки

Одна з відомих пожеж у Луцьку, яка датується 1617 р., сталась у ніч з 21 на 22 березня з вини міщанина Якуба Козицького. Ймовірна причина займання – необережне поводження з вогнем. Пожежа поширилася кварталами Луцька над річкою Стир, у районі сучасних вулиць Кондзелевича, Руської, Галшки Гулевичівни, а також частково Данила Галицького і Братковського. Вогонь знищив Ринок, дві церкви східного обряду (унійні) – Покровську та Миколаївську, вірменський храм св. Стефана й «руський» шпиталь. У зоні катастрофічної пожежі опинилися також костел св. Якуба та приписана до нього каплиця Св. Духа, які, ймовірно, теж зазнали руйнації. Припускаємо, що пожежу зупинили замкові стіни, внаслідок чого квартали

міста в межах Окольного й Вишнього замків не постраждали.

Встановлено, що мешканці Луцька в умовах наступу вогню намагалися врятувати приватне й церковне майно. Так, міщанам вдалося евакуювати дзвони, ікони, церковне начиння та свічі з Покровської й Миколаївської церков. Водночас очевидці цих подій засвідчували в суді факти мародерства з боку окремих мешканців міста, а також жовнірських пахолків, які, скориставшись хаосом, ламали комори на ринку та привласнювали чуже майно.

Пожежа 1617 р. сприяла давно назрілому перерозподілу релігійного впливу в Луцьку. Послаблена Унійна церква, котра мала обмежений вплив серед мешканців міста, не змогла оперативної відновити свою інфраструктуру, яку знищила пожежа. В результаті низка об'єктів, що доти перебували під юрисдикцією унійних владик, поступово перейшли до православних і римо-католиків. Останні звели свої культові споруди й заснували при них нові релігійні центри (православний братський монастир та католицький кляштор оо. боніфратрів), які зміцнили їхній вплив не лише в Луцьку, але й на Волині загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архів Української Церкви. Серія 2. Випуск 1. Історія Луцького братства та братського монастиря. Луцьк: Терези, 2014. 688 с.
2. Архів Юго-Западной России, издаваемый Временною комиссиею для разбора древних актов. Т. 1. Ч. 5. Киев: В унив. тип., 1869. 638 с.
3. Балух В. Історія античної цивілізації. У 3 т. Т. 1. Стародавня Греція. Чернівці: Наші книги, 2007. 656 с.
4. Довбищенко М. Волинська шляхта у релігійних рухах (кінець XVI – перша

половина XVII ст.). Київ: Сергійчук М. І., 2008. 882 с.

5. Довбищенко М. Подвижник християнського милосердя: луцький канонік Балтазар Тишка. *Просемінарій. Медієвістика, історія Церкви, науки і культури*. 2007. Вип. 6. С. 220–227.

6. История Киева / ред. колл.: Сербей В. Г., Замковый П. В., Попик В. И. Т. 2. Киев: Наукова думка, 1983. 464 с.

7. Маслов Л. Архітектура старого Луцька. Львів: Mystectwo, 1939. 54 с.

8. Пам'ятки. Т. 3. Вип. 1: Документи до історії унії на Волині і Київщині кінця XVI – першої половини XVII ст. Київ: Друкарня 03680, 2001. 464 с.

9. Тацит Корнелий. Сочинения в 2 т. Т. 1. *Анналы. Малые произведения*. Т. 2. История. Санкт-Петербург: Наука, 1993. 736 с.

10. Троневиц П. О., Хілько М. В., Сайчук Б. Т. Втрачені християнські храми Луцька. Луцьк: Діксон, 2001. 80 с.

11. Центральний державний історичний архів України в м. Києві.

12. Kobierzycki S. *Historia Vladislai Poloniae et Sueciae principis*. Dantisci: Sumptibus Georgii Försteri S.R.M. bibliopolae, 1655. 956 p.

13. Stecki T. *Łuck starożytny i dzisiejszy*. Kraków: Czas, 1876. 232 s.

REFERENCES

1. *The Archive of Ukrainian Church* (2014). Series 2. Issue 1. History of Lutsk Brotherhood and Brotherhood Monastery. Lutsk: Terezhny, 688 p. [in Ukr.]
2. *The Archives of Southwestern Russia Published by the Temporary Commission for the Study of Ancient Acts* (1869). Vol. 1. Part 5 (1869). Kiev: Korchak-Novitsky, 638 p. [in Rus.]
3. BALUKH, V. (2007). *History of Ancient Civilization*. In 3 vol. Vol. 1. Ancient Greece. Chernivtsi: Our Books, 656 p. [in Ukr.]
4. DOVBYSHCHENKO, M. (2008). *Nobility of Volyn in Religious Movements (Late 16th – the First Half of 17th Cent.)*. Kyiv: Serhiychuk, 882 p. [in Ukr.]

5. DOVBYSHCHENKO, M. (2007). Ascetic of Chistian Charity: Lutsk Canon Baltasar Tyshka. In: *Proseminariy. Medievistyka, istoria Tserkvy, nauky I kultury* (Proseminarium: Medieval Studies, History of Church, Science and Culture). Vol. 6, pp. 220–227. [in Ukr.]
6. SARBEI, V., ZAMKOVYI, P., POPYK, V., ed. (1983). *History of Kyiv*. Vol. 2. Kyiv: Naukova Dumka (Scientific Thought), 464 p. [in Rus.]
7. MASLOV, L. (1939). *Architecture of Old Lutsk*. Lviv: Art, 54 p. [in Ukr.]
8. DOVBYSHCHENKO, M., comp. (2001). *Documents on the History of the Union in Volhynia and Kyiv Regions of the Late 16th – the First Half of 17th Century*. Vol. 3 (1) of *The Monuments*. Kyiv: Printing House 03680, 464 p. [in Ukr.]
9. TACITUS CORNELIUS (1993). *Annales. Short Works*. Vol. 2 History. Sankt-Petersburg: Science, 736 p. [in Rus.]
10. TRONEVYCH, P., KHILKO, M., SAICHUK, B. (2001). *Lost Christian Temples of Lutsk*. Lutsk: Dikson, 80 p. [in Ukr.]
11. *The Central State Historical Archives of Ukraine in Kyiv*. [in Ukr.]
12. KOBIERZYCKI, S. (1655). *Historia Vladislai Poloniae et Sueciae principis*. Dantisci: sumptibus Georgii Försteri S.R.M. bibliopolae, 956 p.
13. STECKI, T. (1876). *Łuck starożytny i dzisiejszy*. Kraków: Czas, 232 s.

Пожежа 1617 р. завдала великої шкоди економіці Луцька. Саме тому невдовзі після цієї стихії міський уряд звернувся до польського короля Сигізмунда III з проханням надати економічні пільги задля подолання її наслідків. Король задовольнив його прохання й листом від 18 жовтня 1617 р. дозволив луцькому магістрату продавати сіно, смолу та дьоготь для отримання додаткових прибутків в умовах зuboжіння міщан.